

*Stowarzyszenie Obrona Praw Człowieka i Obywatela „St.O.P”
w Wałbrzychu*

**Korupcja i łapownictwo – postrzeganie i doświadczenia.
Korupcja w instytucjach.**

Badania zrealizowane w ramach projektu finansowanego ze środków UE
w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości
społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących
organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

Michalina Bielańska

Wałbrzych 2008

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005
„Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji
pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

Spis treści:

1	Wstęp	4
2	Wprowadzenie do tematyki badań	5
3	Metodologia badań	8
3.1	<i>Problem</i>
	<i>y badawcze</i>	8
3.2	<i>Główne</i>
	<i>hipotezy</i>	8
3.3	<i>Metoda</i>
	<i>badawcza</i>	8
3.4	<i>Grupa</i>
	<i>docelowa</i>	8
4	Charakterystyka badanej zbiorowości	9
4.1	<i>Płeć</i> 9
4.2	<i>Wiek</i> 9
4.3	<i>Wykształ</i>
	<i>cenie</i>	9
4.4	<i>Miejsce</i>
	<i>zamieszkania</i>	10
4.5	<i>Sytuacja</i>
	<i>zawodowa i finansowa</i>	11
4.6	<i>Poglądy</i>
	<i>polityczne</i>	16
5	Postrzeganie korupcji	17
5.1	<i>Definicja</i>
	<i>korupcji</i>	17
5.2	<i>Przyczy</i>

ny korupcji.....	18
5.3 Korzyści z dawania łapówek.....	19
5.4 Opinie na temat łapownictwa.....	20
5.5 Dziedzin y życia społecznego, gdzie najczęściej występuje korupcja	27
6 Doświadczenia związane z korupcją i łapownictwem.....	28
6.1 Znajomo ść osób biorących łapówki	28
6.2 Wręczan ie łapówek	29
7 Korupcja w urzędach	31
7.1 Wizyty w urzędach	31
7.2 Ocena pracy urzędników w Gminie	32
7.3 Osoby zajmujące wysokie stanowiska urzędnicze	33
7.4 Urzędnic y niższego szczebla	35
8 Analiza metodologiczna badań	37
8.1 Charakt erystyka warunków przeprowadzonych badań empirycznych	37

8.2	<i>Analiza</i>
<i>narzędzia badawczego</i>	38
9 <i>Podsumowanie</i>	39
10	<i>Narzędzi</i>
<i>e badawcze</i>	40
11	<i>Spis</i>
<i>tabel</i>	45
12	<i>Bibliogra</i>
<i>fia</i>	47

1 Wstęp

W niniejszej publikacji prezentujemy badania dotyczące zjawiska korupcji. Zostały one zrealizowane w ramach projektu finansowanego ze środków UE w ramach programu

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01

Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych”.

Problem korupcji, łapownictwa, czy protekcji, jak widać z ogólnopolskich badań, jest wszechobecny w opinii masowej. Wg. Polaków w naszym kraju wszędzie mamy do czynienia z korupcją. Nasze społeczeństwo jest skorumpowane. Nie widać jasnych i systematycznych działań podejmowanych w celu niwelacji tego problemu.

Wydaje się, iż zmiany powinny dokonywać się zarówno w skali makro – np. w polityce państwa, jak i mikro – w działaniu konkretnych, lokalnych instytucji czy organizacji. Tylko jasne zasady, przepisy prawa, czy regulacje, w konkretnych dziedzinach życia społecznego mogą wpłynąć pozytywnie na zanik opisywanego zjawiska, a w konsekwencji postaw i opinii Polaków.

Niniejsze badania zostały przeprowadzone na terenie realizacji projektu, tj. Powiatu Wałbrzyskiego (Gmina Wałbrzych, Czarny Bór, Stare Bogaczowice oraz Walim), a także w Powiecie Świdnickim (Gmina Świebodzice). Dadzą one obraz postrzegania zjawiska korupcji, także w stosunku do lokalnych podmiotów. Zobrazują nie tylko opinię, ale osobiste doświadczenia badanych. Szczególną wagę zwrócono tu na korupcję, która występuje wśród lokalnych urzędników, tak więc odpowiedzą też na pytanie – w naszym mniemaniu bardzo istotne – jak postrzegamy pracę osób, w lokalnych instytucjach i samorządach.

Badania te pokazują niekiedy wręcz drastyczny „obraz”, jednakże bez wiedzy, nie będzie możliwe dokonywanie jakichkolwiek zmian.

2 Wprowadzenie do tematyki badań

W dobie wszechogarniającej nas doby globalizacji, mediów i informacji docierającej do nas z wielu źródeł, często dochodzą nas słuchy na temat kolejnych afer, przekrętów,

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

prób ominięcia prawa.

W powszechnie przyjętym rozumieniu korupcja to wykorzystywanie stanowisk, branie łapówek, wywieranie wpływu lub stosowanie nacisku dla osiągnięcia osobistych korzyści, wykorzystywanie związków nieformalnych, popieranie krewnych, znajomych, przyjaciół¹.

Korupcja jest jedną z głównych patologii Rzeczypospolitej. Wielokrotnie sondaże wskazywały, iż przekonanie o wszechobecnej korupcji było i jest powszechne. W szczególności tyczy się to okresu III Rzeczypospolitej, choć już badania przeprowadzane w czasie trwania w Polsce socjalizmu, wskazywały, iż korupcja to poważny problem społeczny.

Co roku pojawia się kolejna afera związana z korupcją. Chociażby afery Rywina, afery paliwowa.

W społeczeństwie obywatelskim, gdzie obywatele są świadomi swoich praw i obowiązków, społeczeństwie, gdzie są jasno określone zasady funkcjonowania państwa, nie powinno być miejsca na korupcję. Tym bardziej jej odmian, jak łapownictwo, protekcja. Jeżeli takowe występują, burzy to ład społeczny. Polacy nie mają zaufania do państwa, czy instytucji w nim działających. Nie mamy zaufania do posłów, prawników, czy lekarzy.

Jak pokazują ogólnopolskie badania, prowadzone np. przez CBPO czy OBOP, poczucie występowania korupcji w Polsce jest bardzo duże (68% Polaków w 2003 roku uważało, iż korupcja występuje bardzo często) i ciągle rośnie, ze względu na występowanie coraz to nowych afer.

„Dla Polaków korupcja to przekupstwo funkcjonariuszy publicznych, ludzi władzy: ustawodawczej, wykonawczej – rządowej lub samorządowej, sądowej, a także czwartej władzy – ludzi mediów. (...) Okazuje się, że w Polsce powszechnie się sądzi, że za pieniądze można sobie załatwić praktycznie wszystko i przekupić można każdego (...) W potocznym mniemaniu władze w Polsce (...) są poważnie dotknięte lub wręcz przeżarte korupcją.

Polacy widzą korupcję, jako zjawisko narastające, nagminne, a przy tym co „media” wyciągają” na światło dzienne w ostatnich czasach, można mniemać, iż Polacy nie będą rzadziej wskazywać występowania tego zjawiska.

¹ Korupcja i łapownictwo w życiu publicznym, CBOS, Warszawa, lipiec 2000

Większość badań jakie były prowadzone do tej pory, były to badania o ogólnopolskim zasięgu. Waga jest ich bardzo wysoka. Jednakże opinie na temat korupcji powinno się badać także lokalnie.

W ogólnopolskich badaniach respondenci stwierdzili, iż korupcja występuje także na szczeblu lokalnym, np. w urzędach Gminnych i Powiatowych, wśród ludzi związanych z polityką służbą zdrowia, czy gospodarką.

W sensie regionalnym jest to poważny problem, którego zbadanie, może dać cenny materiał lokalnym organizacjom, czy instytucjom.

Pokaże on, jak postrzegane są te podmioty, czy lokalna społeczność zaufanie do nich, czy potrzebne są jakieś działania, aby ich wizerunek uległ poprawie.

Jeżeli lokalna społeczność postrzega dane dziedziny życia, podmioty, czy pewne kategorie społeczne, jako skorumpowane, nastawione na łapownictwo i protekcję, to nie można się spodziewać pozytywnych zmian społecznych, czy dużego zaufania i poparcia jakichkolwiek projektów i zmian.

Negatywna ocena działania władz państwa, regionu, czy miasta, może powodować zastój społeczny. Obywatele, świadomi, iż nic nie mogą zrobić, bez dodatkowego systemu gratyfikacji, łapówek, znajomości, będą też bierni w sensie społecznym, czy politycznym. Nie będą skłonni korzystać ze swoich praw, ani respektować pewnych obowiązków, które chociażby wynikają z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Region wałbrzyski, to region, w którym mocno uwidaczniają się różnice w statusie społecznym poszczególnych jednostek.

Panuje tu nadal duże bezrobocie, związane z likwidacją przemysłu kopalnianego, jak i innych gałęzi gospodarki (np. likwidacja zakładów porcelany, przemysłu włókienniczego itd.). Większość bezrobotnych nie ma prawa do zasiłku. Stopa bezrobocia dla powiatu wałbrzyskiego, wg danych urzędowych z 2004 roku to 28,5%.

Stworzenie specjalnej strefy ekonomicznej nie poprawiło w sposób znaczący sytuacji mieszkańców Wałbrzycha, ani okolicznych Gmin, tylko nieliczni znaleźli pracę.

Bardzo widoczne są dystanse społeczne dzielące poszczególne grupy społeczne. W samym Wałbrzychu można zauważyć, iż są rejony, gdzie skupia się ludność najuboższa, wręcz zmarginalizowana (Śródmieście, Sobięcín), a gdzie ludność o wyższym statusie społecznym (Piaskowa Góra, Podzamcze).

W regionie tym uwidacznia się wiele problemów społecznych, nie tylko bezrobocie.

Mieszkańcy borykają się z problemami mieszkaniowymi, problemami rodzinnymi (np. przemoc w rodzinach), jak i zdrowotnymi (choroby zawodowe). Miasto boryka się także z problemami alkoholowymi i z narkomanią.

W miejscu, gdzie uwidocznione są duże dystanse społeczne, niektóre grupy społeczne mają utrudniony dostęp do dóbr, nawet tych podstawowych, zachodzi obawa, iż nagminne są zjawiska korupcjogenne. Niniejsze badania mogą, w jakimś stopniu naświetlić ten problem.

3 Metodologia badań

3.1 *Proble*

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

matyka badawcza

Niniejsze badania mają za zadanie odpowiedzieć na trzy podstawowe pytania:

- 1) jaki jest obraz i opinia badanych na temat korupcji w Polsce
- 2) jakie są osobiste doświadczenia badanych związane z łapownictwem
- 3) jaka jest opinia i doświadczenia badanych na temat korupcji, łapownictwa i korupcji wśród urzędników w Gminie, w jakiej zamieszkują ankietowani

3.2 *Metoda badawcza*

Metoda badawcza została dobrana wg tematyki badań, oraz rodzaju respondentów i warunków w jakich mają być one przeprowadzone. Badania zostaną przeprowadzone w Biurze Porad Obywatelskich w Wałbrzychu. Narzędzie powinno być w miarę krótkie, proste. Beneficjent musi wyrazić zgodę na przeprowadzenie badań po radzie, którą udzieli mu doradca w BPO. Dlatego jako narzędzie badawcze została wybrana ankieta.

Ta metoda badawcza pozwoli zbadać dużą ilość respondentów w dość krótkim czasie. Poza tym jest to metoda ekonomiczna, skraca czas przeprowadzania, ale przede wszystkim analizy danych zawartych w kwestionariuszu. Jest to metoda, która zwiększa anonimowość, w porównaniu z innymi rodzajami wywiadów, czy z badaniami jakościowymi. Ze względu na miejsce przeprowadzenia ankiety możliwa jest kontrola sytuacji, w jakiej przeprowadzane są badania (czas, miejsce, obecność osób trzecich itd.). Wywiad ankietowy jest metodą ilościową, sformalizowaną, pozwoli na silną kategoryzację badanych zmiennych. Dzięki temu zostaną uzyskane dane, które można będzie dość łatwo zanalizować.

3.3 *Grupa docelowa*

Populacja: Mieszkańcy Powiatu Wałbrzyskiego

Grupa docelowa: badaną populacją są pełnoletni mieszkańcy Powiatu Wałbrzyskiego, którzy w czasie projektu zgłoszą się na poradę do BPO.

Próba badawcza: ok 40-60 respondentów, którzy wyrażą zgodę na udział w badaniach.

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01

4 Charakterystyka badanej zbiorowości

4.1 Płeć

W tych badaniach wzięły udział w sumie 43 osoby – 16 mężczyzn i 27 kobiet, tak więc kobiety to prawie 2/3 respondentów. Jest to sytuacja typowa dla naszego biura, gdyż nasi beneficjenci to w dużym procencie kobiety. Ankiety były wypełniane po poradach udzielonych przez naszych doradców.

Tabela 1. Płeć badanych

pleć	Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
1. kobieta	27	62,8	62,8	62,8
2. mężczyzna	16	37,2	37,2	100,0
Ogółem	43	100,0	100,0	

4.2 Wiek

Naszymi respondentami są osoby w różnym wieku. Ponad połowa respondentów, to osoby w wieku do 40 lat (23 osoby, w tym 13 kobiet). W badaniach wzięły także udział osoby starsze, w tym osoby powyżej 60 roku życia (7 osób).

Tabela 2. Przedział wiekowy a płeć

Przedział wiekowy	pleć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. < 30	7	6	13
2. 31-40	6	4	10
3. 41-50	4	1	5
4. 51-60	6	1	7
5. > 60 lat	3	4	7
Ogółem	26	16	42

4.3 Wykształcenie

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

W badaniach dotyczących korupcji brały udział najczęściej osoby z wykształceniem średnim i wyższych (kolejno 18 i 15 osób). Osoby z wyższym wykształceniem stosunkowo rzadko, do innych grup, zgłaszają się na poradę do BPO. Świadczy to o zainteresowaniu z ich strony tematyką podjętą w badaniach. Można też przyjąć, iż tematyka badań jest bardziej drażliwa dla osób z niższym wykształceniem. Osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym są ponadto nieaktywne zawodowo, prawdopodobnie trudno im znaleźć pracę na teraźniejszym rynku pracy, lub też, jak wynika z badań są osobami na rencie lub emeryturze.

Tabela 3. Poziom wykształcenia a płeć

poziom wykształcenia	płeć		Ogółem
	kobieta	meżczyzna	
1. gimnazjalne i niższe	2	2	4
2. zawodowe	2	4	6
3. średnie	16	2	18
4. wyższe	7	8	15
Ogółem	27	16	43

4.4 Miejsce zamieszkania

Aż 31 z 43 badanych to mieszkańcy miasta Wałbrzycha. W badaniach wzięły udział także osoby zamieszkujące w innych miejscowościach powiatu: Głuszycy, Boguszowa - Gorce, Lubomina oraz Szczawna Zdroju.

Tabela 4. Miejsce zamieszkania a płeć badanych

Miejscowość	płeć		Ogółem
	kobieta	meżczyzna	
1. Boguszów Gorce	0	1	1
2. Głuszycy	1	0	1
3. Lubomin	1	0	1

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

4.	Szczawno Zdrój	1	0	1
5.	Wałbrzych	19	12	31
6.	brak danych	5	3	8
Ogółem		27	16	43

Mieszkańców Wałbrzycha spytano, w jakiej dzielnicy mieszkają. Najczęściej zamieszkują dzielnice: Podzamcze (8 osób) oraz Piaskową Górę (6 osób). W badaniach niechętnie uczestniczyli mieszkańcy Śródmieścia, czy Podgórze, choć stanowią oni sporą część klientów Biura Porad Obywatelskich w Wałbrzychu.

Tabela 5. Dzielnica zamieszkania a płeć

dzielnica	płeć		Ogółem
	kobieta	meżczyzna	
1. Biały Kamień	1	3	4
2. Nowe Miasto	3	2	5
3. Piaskowa Góra	4	2	6
4. Podgórze	2	1	3
5. Podzamcze	6	2	8
6. Stary Zdrój	1	0	1
7. Śródmieście	1	1	2
8. brak danych	9	5	14
Ogółem	27	16	43

4.5 Sytuacja zawodowa i finansowa

4.5.1 Sytuacja zawodowa

4.5.1.1. Aktywność zawodowa

Prawie 2/3 badanych osób w chwili wypełniania ankiety była aktywna zawodowo, w równej mierze kobiety, jak i mężczyźni.

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

Tabela 6. Aktywność zawodowa

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
1.	tak	28	65,1	65,1	65,1
2.	nie	15	34,9	34,9	100,0
Ogółem		43	100,0	100,0	

Spytaliśmy także badanych (aktywnych zawodowo), do jakiej grupy zawodowej należą. Wyniki pokazuje poniższa tabela. 1/3 to pracownicy umysłowi niższego szczebla (11 osób). 7 osób to pracownicy fizyczno - umysłowi (w tym 5 kobiet). Wszyscy robotnicy niewykwalifikowani to mężczyźni.

Tabela 7. Przynależność do danej grupy zawodowej a płeć badanych

Grupa zawodowa		płeć		Ogółem
		kobieta	mężczyzna	
1.	kadra kierownicza, inteligencja	3	2	5
2.	pracownicy umysłowi niższego szczebla	8	3	11
3.	pracownicy fizyczno - umysłowi	5	2	7
4.	robotnicy wykwalifikowani	1	0	1
5.	robotnicy niewykwalifikowani	0	3	3
6.	pracujący na własny rachunek	2	2	4
Ogółem		19	12	31

Nasi respondenci wykonywali następujące zawody:

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

Tabela 8. Wykonywany zawód a płeć badanych

Zawód	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. brak odpowiedzi	12	7	19
2. dekarz	0	1	1
3. hurtownik	1	0	1
4. kasjer	1	0	1
5. kierownik	1	1	1
6. księgowy	7	0	6
7. kwiaciarz	1	0	1
8. pedagog	1	1	2
9. ochroniarz	0	1	1
10. prawnik	0	1	1
11. pracownik fizyczny	0	2	2
12. spec BHP	0	1	1
13. sprzedawca	1	0	1
14. telefonista	1	0	1
15. wolny zawód	1	0	1
Ogółem	27	16	43

4.5.2 Dochody

4.5.2.1. Źródło dochodów

Większość badanych stwierdziło, iż osiągają dochody z pracy – stałej – 21 osób (w tym 14 kobiet) oraz dorywczej – 5 osób. 10 osób jest na emeryturze. 3 osoby nie posiadają żadnego źródła dochodów. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela:

Tabela 9. Źródło dochodów a płeć badanych

źródło dochodów	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. brak dochodu	1	2	3
2. praca dorywcza	3	2	5

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

3.	praca stała	14	7	21
4.	renta	1	0	1
5.	renta rodzinna	1	0	1
6.	emerytura	6	4	10
7.	pomoc społeczna	1	0	1
8.	działalność gospodarcza	0	1	1
Ogółem		27	16	43

Prawie wszystkie osoby, które są w wieku 31-40 lat to osoby posiadające stałe zatrudnienie (9 na 10 osób). Osoby młode do 30 roku życia, to jedyne osoby w grupie badanych, które pracują dorywczo. Na rentach są jedynie osoby po 61 roku życia, na emeryturach podobnie.

Pracę stałą posiadają zazwyczaj osoby z średnim i wyższym wykształceniem. Żadna osoba z wykształceniem gimnazjalnym i niższym nie pracuje. Wszystkie osoby na emeryturze, rencie oraz korzystające z pomocy społecznej są bierne zawodowo.

Tabela 10. Źródło dochodów a aktywność zawodowa badanych

Źródło dochodów		aktywność zawodowa		Ogółem
		tak	nie	
1.	brak dochodu	1	2	3
2.	praca dorywcza	5	0	5

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01

3.	praca stała	21	0	21
4.	renta	0	1	1
5.	renta rodzinna	0	1	1
6.	emerytura	0	10	10
7.	pomoc społeczna	0	1	1
8.	działalność gospodarcza	1	0	1
Ogółem		28	15	43

4.5.2.2. Dochód na 1 osobę w rodzinie

Dochody na 1 osobę w gospodarstwie domowym wśród respondentów są zróżnicowane. Jednakże wiele osób żyje w nędzy, przyznają to zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Bo jak można nazwać dochód w rodzinie na jednego jej członka w granicy 100 czy 300 zł. Dochody w granicach do 500 zł też nie zaspokajają potrzeb osób je posiadających.

Wiele osób posiada dochody w granicy najniższej krajowej (na 1 członka w rodzinie). Są osoby, zazwyczaj samotne, lub nie mające dzieci, których dochód jest oczywiście wyższy. Te osoby na pewno mogą zaspakajać swoje podstawowe potrzeby, być może stać je na większe luksusy niż większość osób zgłaszających się do Biura Porad Obywatelskich w Wałbrzychu.

Najwyższe dochody na jedną osobę w rodzinie posiadają osoby z wykształceniem średnim, niepełnym wyższym i wyższym. Ogólnie rzecz biorąc widać tendencję, iż im niższe wykształcenie tym niższy dochód na członka rodziny. Z ogólnopolskich badań wynika, iż rodziny z niższym wykształceniem zazwyczaj posiadają większą liczbę potomstwa, częściej żyją w rodzinach wielopokoleniowych, co może wpłynąć na zmniejszenie dochodu rodziny (w przeliczeniu na członka rodziny).

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

Tabela 11. Dochód na 1 osobę w gospodarstwie domowym a płeć badanych

Dochód na 1 osobę w gospodarstwie domowym		płeć		Ogółem
		kobieta	mężczyzna	
1.	100-300	2	3	5
2.	301-500	3	2	5
3.	501-700	2	2	4
4.	701-900	5	1	6
5.	901-1100	2	2	4
6.	1101-1300	7	2	9
7.	1301-1500	2	2	4
8.	1501-2000	1	2	3
9.	2001-3000	2	0	2
10.	>3001	1	0	1
Ogółem		27	16	43

4. Poglądy polityczne

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

Spojrzenie na korupcję i łapówkarstwo może być uzależnione także od poglądów politycznych, jakie mają dane osoby. Z zgromadzonych danych wynika, iż większość nie jest osobami skrajnie lewicowymi, czy skrajnie prawicowymi. Ich poglądy raczej leżą pośrodku. Do poglądów typowo lewicowych przyznało się 8 osób (w tym 6 kobiet i 2 mężczyzn) do typowo prawicowych – 3 osoby, z czego wszystkie to kobiety. Można przyjąć, iż kobiety częściej przyznają się do skrajnych poglądów politycznych.

Tabela 12. Poglądy polityczne badanych a płeć

poglądy polityczne	płeć		Ogółem
	kobieta	meżczyzna	
1 - skrajnie lewicowe	2	1	3
2	4	1	5
3	0	3	3
4	10	5	15
5	2	2	4
6	1	0	1
7 - skrajnie prawicowe	2	0	2
Ogółem	21	12	33

5 Postrzeganie korupcji

5.1 Definicja a korupcji

Poprosiliśmy osoby, które wypełniały ankietę, aby odpowiedziały na pytanie otwarte, czym dla nich jest korupcja.

Większość z nich uznała, iż jest to zjawisko niepożądane, niekorzystne, złe. Pojmowali korupcję, w wąskim znaczeniu tego słowa, np, jako mobbing, czy łapownictwo, jak i w szerokim, np. zło, moralne zepsucie, codzienność.

Najwięcej osób stwierdziło, iż dla nich korupcja, to łapownictwo, wykorzystywanie swojego stanowiska, funkcji, dla osiągnięcia wymiernych, osobistych korzyści. Korupcja była postrzegana z punktu widzenia osoby, która „namawia” do korupcji, jak i tej która jest stroną czynną – np, biorący łapówki.

Ciekawym stwierdzeniem, za razem niepokojącym, jest stwierdzenie, iż korupcja jest codziennością.

Korupcję badani często kojarzą z łamaniem prawa.

Oto szczegółowe dane – skategoryzowane – dotyczące definicji korupcji:

1. Mobbing w pracy - 1 osoba
2. łapownictwo – 9 osób
3. nadużycie – 4 osoby
4. zło – 2 osoby
5. wykorzystanie stanowiska publicznego dla prywatnych celów – 4 osoby
6. działanie zgodne z interesem osób, które za to zapłaciły – 3 osoby
7. działanie niezgodne z prawem – 3 osoby
8. codzienność - 1 osoba
9. przekupstwo – 4 osoby
10. chciwość, wyzysk 2 osoby
11. moralne zepsucie – 1 osoba
12. patologia – 1 osoba

13. zysk – 3 osoby
14. przyjmowanie korzyści i obietnic majątkowych – 2 osoby
15. poplecznictwo – 2 osoby
16. zachowanie – 1 osoba
17. pieniądze pochodne – 1 osoba

5.2 Przyczyny korupcji

Zapytaliśmy osoby uczestniczące w badaniach, jakie są najczęstsze przyczyny korupcji (poproszono o wskazanie 3 najważniejszych).

Podano respondentom listę 21 przyczyn korupcji, mogli też wskazywać inne, niż podane.

Z uzyskanych danych wynika, iż najczęstszymi przyczynami korupcji są:

- niesprawiedliwy system prawny – 20 osób, w tym 14 kobiet i 6 mężczyzn
- możliwość szybszego załatwienia sprawy – 15 osób, w tym 9 kobiet i 6 mężczyzn
- brak jasnych przepisów i praw, które regulowałyby działania na styku gospodarki i polityki (zwłaszcza dotyczące udzielania kredytów, zwolnień podatkowych, celnych. przetargów, prywatyzacji itp.) - 12 osób, w tym 8 kobiet i 4 mężczyzn
- źle działająca, niesprawna administracja – 12 osób, w tym 6 kobiet i 6 mężczyzn
- brak zasad moralnych, nieuczciwość ludzi – 12 osób, w tym 9 kobiety i 3 mężczyzn
- chęć dorobienia się, wzbogacenia się – 11 osób, w tym 9 kobiet i 2 mężczyzn.

Inne wypowiedzi pojawiały się nie więcej niż 7 razy.

Z niniejszych badań wynika, iż przyczyny korupcji tkwią raczej w źle działającym systemie prawnym i administracyjnym, w mniejszym stopniu w naturze ludzi.

5.3 Korzyść ci z dawania łapówek

Zadaliśmy pytanie, jaka jest największa „korzyść” z dawania łapówek (poprosiliśmy o wskazanie 3 najważniejszych korzyści). Okazuje się, iż jest to:

- przyspieszenie toku spraw i oszczędność czasu – twierdziło tak 30 osób, w tym 19 kobiet i 11 mężczyzn
- możliwość, czasami jedyna, załatwienia spraw trudnych, beznadziejnych, których załatwienie badani uważają za życiową konieczność – 24 osoby, w tym 17 kobiet i 7 mężczyzn
- gwarancja lepszego, bardziej rzetelnego wykonania obowiązków, przez biorącego łapówkę – 18 osób, w tym 10 kobiet i 8 mężczyzn.

Wg badanych „łapówka” gwarantuje nam szybkie, rzetelne załatwienie jakiejś sprawy, które często uważamy za trudne, wręcz niecierpiące zwłoki. Wygląda na to, iż respondenci liczą bardziej na działania „łapówki” niż na umiejętności, kwalifikacje, chęci, profesjonalizm pewnych osób w zwykłych, np. urzędowych sytuacjach.

5.4 *Opinie* *na temat łapownictwa*

„Stosunek Polaków do łapownictwa jest niespójny. Z jednej strony łapownictwo ma jednoznacznie negatywne konotacje: większość ankietowanych sądzi, że łapówka w każdej dziedzinie życia, wszędzie i zawsze jest niemoralna (83%) oraz że na potępienie zasługują zarówno ci, co biorą, jak i ci, co dają łapówki (73%). Z drugiej strony większość uważa, że obecna sytuacja zmusza do dawania łapówek (64%), a prezent od kogoś za przysługę, to tylko dowód jego szacunku i życzliwości (55%)². Nasi respondenci w części zgadzają się z opinią przebadanych przez CBOS osób. Podobnie jest z osobami uczestniczącymi w badaniach. Pokazują to poniższe analizy i zestawienia.

Przytoczono 10 stwierdzeń dotyczących korupcji i łapownictwa. Poproszono respondentów, aby stwierdzili, czy zgadzają się, czy też nie z danymi stwierdzeniami.

Stwierdzenie 1. Łapówka w każdej dziedzinie życia, zawsze i wszędzie jest niemoralna

Większość badanych osób stwierdziła, iż dawanie łapówek jest zawsze niemoralne. Przeciwnego zdania jest 6 osób, w tym 3 kobiety i 3 mężczyzn. Biorąc pod uwagę fakt, iż w badaniach wzięło udział więcej kobiet, to przebadani mężczyźni częściej dają przyzwolenie dla dawania, czy brania łapówek.

Tabela 13. Zależność stwierdzenia, iż łapówka jest niemoralna a płeć badanych

Łapówka w każdej dziedzinie życia, zawsze i wszędzie jest niemoralna	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. tak	24	13	37

² Korupcja i łapownictwo w życiu publicznym, CBOS, Warszawa, lipiec 2000

2. nie	3	3	6
Ogółem	27	16	43

Nie widać zależności między stwierdzeniem a wykształceniem badanych, a także aktywnością zawodową. Nie ma też zależności od źródła dochodu.

Jednakże osoby o niższych dochodach, częściej są skłonne myśleć, iż nie w każdej sytuacji łapówka jest niemoralna.

Stwierdzenie 2. Obecna sytuacja zmusza do dawania łapówek

Prawie 2/3 respondentów uznało, iż obecna sytuacja zmusza do dawania łapówek. Mężczyźni są częściej o tym przekonani niż kobiety.

Tabela 14. Stwierdzenie, iż obecna sytuacja zmusza do dawania łapówek a płeć badanych

Obecna sytuacja zmusza do dawania łapówek	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. tak	15	12	27
2. nie	11	3	14
Ogółem	26	15	41

Takiego zdania są i osoby z podstawowym wykształceniem, średnim, jak i z wyższym.

Osoby aktywne zawodowo, częściej zgadzają się z niniejszym stwierdzeniem. Prawie połowa osób nieaktywnych zawodowo jest przeciwnego zdania. Być może wiąże się to z tym, iż osoby nieaktywne zawodowo mają często niższe dochody, nie stać ich na wręczanie łapówek innym osobom.

Analizując zależność tego stwierdzenia od źródła dochodu, można zauważyć, iż osoby mające stałe zatrudnienie oraz emeryci najczęściej uważają, iż obecna sytuacja nie zmusza do dawania łapówek.

Tabela 15. Stwierdzenie, iż obecna sytuacja zmusza do dawania łapówek a źródło dochodu badanych.

obecna sytuacja	źródło dochodów	suma
-----------------	-----------------	------

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

	brak dochodu/ pomoc społeczna	praca stała/ dorywcza	renta	emerytura/ renta rodzinna	działalność gospodarcza	
1. tak	2	19	0	5	1	27
2. nie	2	7	1	4	0	14
Ogółem	4	21	1	9	1	41

Stwierdzenie 3. Dawanie łapówek w pewnych sytuacjach jest usprawiedliwione

Osoby uczestniczące w badaniach spytano, czy w pewnych sytuacjach usprawiedliwione jest dawanie łapówek. 25 spośród 39 osób, które odpowiedziały na to pytanie, stwierdziły iż dawanie łapówek nigdy nie jest usprawiedliwione. Przeciwnego zdania jest 14 osób. Opinia badanych jest zróżnicowana, nie ma tu zależności między badaną zmienną, a np wykształceniem, czy dochodem.

Tabela 16. **Stwierdzenie dawanie łapówek w pewnych sytuacjach jest usprawiedliwione a płeć badanych**

Dawanie łapówek w pewnych sytuacjach jest usprawiedliwione	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. tak	9	5	14
2. nie	15	10	25
Ogółem	24	15	39

Stwierdzenie 4. Za łapówki powinny być wymierzane bardzo wysokie kary więzienia

Zapytaliśmy naszych respondentów, czy za łapówki powinny być wymierzane

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01

bardzo wysokie kary więzienia. Zdanie na ten temat były już podzielone. 24 osoby, w tym 17 kobiet i 7 mężczyzn stwierdziło, iż owszem, branie, czy dawanie łapówek powinno się wymierzyć wysokie kary więzienia. Jednakże aż 17 osób miało odmienne zdanie – takiego zdania jest ponad połowa mężczyzn. Kobiety są bardziej rygorystyczne, co do kar wymierzanych za łapownictwo – około 2/3 kobiet opowiedziało się za wysokimi karami więzienia. Osoby bierne zawodowo są częściej skłonne do stwierdzenia, iż łapówki powinny być karane wysokimi karami więzienia niż osoby aktywne zawodowo. Zadziwiające jest to, iż osoby osiągające stały dochód, częściej niż inne grupy (wg źródła dochodów) nie zgadzają się z tym stwierdzeniem. Jeżeli chodzi o zależność między stwierdzeniem a dochodami osiąganymi przez respondentów, w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwie domowym, to nie widać szczególnych zależności. Ze stwierdzeniem nie zgadzają się zarówno osoby biedne, osiągające mały dochód, jak i bogatsze. Natomiast osoby o poglądach typowo prawicowych, częściej są przeciwko wymierzania bardzo wysokich kar więzienia za łapówkarstwo i korupcję.

Tabela 17. Stwierdzenie, iż za łapówki powinny być wymierzone bardzo wysokie kary więzienia a płeć badanych

Za łapówki powinny być wymierzone bardzo wysokie kary więzienia	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. tak	17	7	24
2. nie	9	8	17
Ogółem	26	15	41

Stwierdzenie 5. Wszystkiemu winni są dający łapówki, nie biorący

Następne stwierdzenie dotyczy winnych dawania łapówek. Respondenci mieli wypowiedzieć się na temat tego, czy zgadzają się ze stwierdzeniem, że wszystkiemu winni są dający, a nie biorący łapówki.

Zdecydowana większość respondentów nie zgadza się z tym stwierdzeniem. Za zjawisko łapówkarstwa winne są obydwie strony, dający, jak i biorący.

Tabela 18. Stwierdzenie, iż wszystkiemu winni są dający łapówki, nie biorący a płeć badanych (N=43, braki danych = 4)

wszystkiemu winni są dający łapówki, nie biorący	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. tak	5	1	6
2. nie	20	13	33
Ogółem	25	14	39

Stwierdzenie 6. Łapówki są dodatkiem do niskich pensji

Zadziwiające jest to, iż spora część respondentów stwierdziła, iż łapówki są dodatkiem do niskich pensji. Z takim stwierdzeniem zgodziło się 11 z 38 osób, które zechciało odpowiedzieć na to pytanie. Osoby z średnim i wyższym wykształceniem, częściej niż inne grupy są skłonne zgodzić się z tym stwierdzeniem. Połowa respondentów aktywnych zawodowo, twierdzi, iż łapówka to dodatek do niskich zarobków. Podobnie twierdzi prawie połowa osób posiadających stałą pracę oraz osoby posiadające dochody w granicy 500-1300 zł (dochód na 1 osobę w gospodarstwie domowym).

Tabela 19. Stwierdzenie, iż łapówki są dodatkiem do niskich pensji a płeć

Łapówki są dodatkiem do niskich pensji	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. tak	7	4	11
2. nie	17	10	27
Ogółem	24	14	38

Stwierdzenie 7. Nawet gdyby zmusiła mnie do tego sytuacja, nie dam łapówki

Kategorycznie nie da łapówki 21 z 41 osób (2 osoby nie odpowiedziały na to pytanie). Czyli praktycznie połowa badanych przyznaje, iż sytuacji kryzysowej dałaby łapówkę. Osoby o bardzo niskich dochodach, często stwierdzają, iż dałaby łapówkę (np. przy

dochodach na 1 osobę w rodzinie w granicach 100-300 zł – 4 z 5 osób). Osoby z poglądami lewicowymi, częściej niż inne twierdzą, iż nie dadzą łapówki, nawet gdyby ich przymuszała sytuacja.

Tabela 20. Stwierdzenie, iż nawet gdyby zmuszała mnie do tego sytuacja, nie dam łapówki a płeć

Nawet gdyby zmuszała mnie do tego sytuacja, nie dam łapówki	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. tak	13	8	21
2. nie	13	7	20
Ogółem	26	15	41

Stwierdzenie 8. Na potępienie zasługują zarówno ci, którzy biorą łapówki, jak również ci, którzy je dają

Dla większości badanych za proceder łapówkarstwa są odpowiedzialni zarówno ci, którzy dają, jak i ci którzy biorą łapówki (34 z 41 osób, 2 braki danych, w tym 21 kobiet).

Tabela 21. Stwierdzenie, iż na potępienie zasługują zarówno ci, którzy biorą łapówki jak również ci co je dają a płeć badanych

na potępienie zasługują zarówno ci, którzy biorą łapówki jak również ci co je dają	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. tak	21	13	34
2. nie	5	2	7
Ogółem	26	15	41

Stwierdzenie 9. Na potępienie zasługują tylko łapówki pieniężne

Większość z badanych potępia nie tylko łapówki pieniężne – takiego zdania jest 30 osób,

częściej twierdzą tak mężczyźni niż kobiety. 1/3 osób pracujących (praca stała) potępia tylko łapówki pieniężne, podobnie jest z emerytami. Większość osób, które potępiają jedynie łapówki pieniężne, to osoby osiągające niskie dochody (na 1 osobę w gospodarstwie domowym).

Tabela 22. Stwierdzenie, iż na potępienie zasługują tylko łapówki pieniężne a płeć

Na potępienie zasługują tylko łapówki pieniężne	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. tak	8	3	11
2. nie	18	12	30
Ogółem	26	15	41

Stwierdzenie 10. Prezent od kogoś za przysługę jest tylko dowodem jego szacunku i życzliwości

Ponad połowa, bo aż 23 osoby (w tym 15 kobiet), uważają iż prezenty za przysługę nie są łapówką, a tylko wyrazem szacunku, czy życzliwości. Z tą opinią zgadza się mniej osób biernych (połowa z nich), niż aktywnych zawodowo. Wszystkie osoby nie posiadające żadnego źródła utrzymania (brak dochodu) oraz renciści w ogóle nie zgadzają się z danym stwierdzeniem.

Osoby skłaniające się w stronę poglądów prawicowych częściej niż osoby o poglądach lewicowych wyrażają przyzwolenie dawania łapówek niepieniężnych.

Tabela 23. Stwierdzenie, iż prezent od kogoś za przysługę jest tylko dowodem jego szacunku i życzliwości a poglądy polityczne

prezent od kogoś za przysługę jest tylko dowodem jego szacunku i życzliwości	poglądy PR-LEW			Ogółem
	lewicowe	ani lewicowe ani prawicowe	prawicowe	
1. tak	4	10	5	19

2. nie	7	5	2	14
Ogółem	11	15	7	33

Reasumując, większość z badanych uważa, iż łapówki są niemoralne, a dawanie łapówek w niektórych sytuacjach jest nieusprawiedliwione. Jednak wg respondentów obecna sytuacja zmusza do dawania łapówek. Łapówkarstwo powinno być dla wielu z nich zagrożone nawet karą długoletniego więzienia. Wina za dawanie łapówek stoi i po stronie dających jak i biorących. Jednak znaczna część respondentów wskazała, iż gdyby zmusiłaby ich sytuacja daliby łapówkę. Respondenci nie potępiają też tak bardzo prezentów za przysługę, częściej niż się spodziewano twierdzili, iż łapówka to dodatek do niskich zarobków.

5.5 *Dziedziny życia społecznego, gdzie najczęściej występuje korupcja*

Nasi respondenci wskazali wiele dziedzin życia społecznego, w których jest korupcja. Wg nich korupcji nie ma wśród radnych powiatowych oraz w bankach (tzn, nie skazali jako 3 pierwsze wg nich dziedziny), bardzo rzadko wśród działaczy związkowych, w szkolnictwie i nauce oraz w firmach prywatnych.

Natomiast, wg badanych korupcja uwidacznia się w szczególności:

- w służbie zdrowia – 25 osób, w tym 16 kobiet i 9 mężczyzn
- wśród senatorów i posłów – 17 wskazań, w tym 14 kobiet i 3 mężczyzn
- w policji – 15 osób, w tym 10 kobiet i 5 mężczyzn
- w urzędach centralnych i magistralnych – 13 osób, w tym 11 kobiet i 3 mężczyzn
- w urzędach gminnych – 11 osób, w tym 5 kobiet i 6 mężczyzn; wśród radnych gminnych – 5 osób

Inne odpowiedzi zyskały mniej niż 8 wskazań respondentów

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01

6 Doświadczenia związane z korupcją i łapownictwem

6.1 *Znajomość osób biorących łapówki*

13 (w tym 9 kobiet i 4 mężczyzn) spośród 43 osób biorących udział w badaniach stwierdziło, iż zna takie osoby, które biorą łapówki. Im wyższe wykształcenie mają badani, tym częściej przyznają się do takich znajomości. Taką odpowiedź zaznaczały częściej osoby aktywne zawodowo, niż bierne. Osoby, których głównym źródłem dochodów jest praca, lub też emerytura, także znają takie osoby nieco częściej niż inne grupy społeczne.

Tabela 24. Czy zna Pan/Pani osobiście osoby, które biorą łapówki a płeć

Czy zna Pan/Pani osobiście osoby, które biorą łapówki	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01

1. tak	9	4	13
2. nie	18	12	30
Ogółem	27	16	43

Te 13 osób spyaliśmy ile znają osób, które dają łapówki. Respondenci niechętnie odpowiadali na to pytanie (4 odpowiedzi), wskazywali, iż znają 2,3 lub 4 osoby. Wszystkie te osoby (ankietowani) zaliczają się do aktywnych zawodowo.

Wg wskazań ankietowanych osoby biorące łapówki, które znają to:

- lekarze – 4 osoby
- policja – 4 osoby
- zajmują odpowiedzialne stanowiska – 2 osoby
- wykładowca – 2 osoby
- różne – 2 osoby
- prokurator – 1 osoba
- wymiar sprawiedliwości – 1 osoba
- urzędnicy – 1 osoba
- radny – 1 osoba
- stanowiska społeczne – 1 osoba
- służba zdrowia – 1 osoba

6.2 *Wręcza*

nie łapówek

6.2.1 *Badane*

mu

Tylko jednej z badanych osób w ciągu ostatnich 5 lat, ktoś chciał wręczyć łapówkę. Respondent jest mężczyzną, z wykształceniem wyższym, aktywny zawodowo, mający stałą pracę. Respondent ten stwierdził, iż łapówkę chciano mu dać w czasie pracy, nie podał konkretnych szczegółów.

6.2.2 *Przez*

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

badanego

7 respondentów, w tym tylko 1 mężczyzna, wręczyło łapówkę w ciągu 5 ostatnich lat. Wszystkie te osoby posiadają wykształcenie powyżej zawodowego. Są to osoby aktywne zawodowo, ich źródłem dochodów jest praca (dorywcza lub stała). Dochody tych osób są zróżnicowane, podobnie poglądy polityczne.

Tabela 25. Wręczenie przez badanego łapówki w ciągu ostatnich 5 lat a płeć

Wręczenie przez badanego łapówki w ciągu ostatnich 5 lat	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. tak	6	1	7
2. nie	19	14	33
Ogółem	25	15	40

4 z 7 osób odpowiedziało, ile razy wręczało łapówki, co prezentuje poniższa tabela.

Tabela 26. Ilość razy wręczenia łapówki a płeć

Ilość razy wręczenia łapówki	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1 - raz	1	0	1
2	1	1	2
6 - razy	1	0	1
Ogółem	3	1	4

Badanych spytano, w jakiej sytuacji wręczali łapówki. Odpowiedzi nie do końca dotyczyły sytuacji. Respondenci podali przyczyny: aby uzyskać dostęp do opieki zdrowotnej, lekarza, aby przyspieszyć załatwienie sprawy w urzędzie, aby skrócić czas.

Zapytaliśmy badanych, czy wręczali łapówki z własnej inicjatywy. Tylko 2 osoby, z 7 które wręczyło łapówki w ciągu ostatnich 5 lat, stwierdziło, iż sami zainicjowali ten proceder. Były to kobiety z wyższym wykształceniem, ze stałą pracą posiadające dochód

(na osobę w gospodarstwie domowym) przynajmniej 1500 zł.

Respondenci wręczali łapówki z własnej inicjatywy w prokuraturze, w szkole prywatnej oraz u lekarza.

Spytaliśmy badanych, czy spotkali się z odmową przyjęcia łapówki, wręczanej przez nich, lub też kogoś z ich rodziny. 6 osób stwierdziło, iż pamięta taką sytuację, w tym 4 kobiety i 2 mężczyzn. Wszystkie te osoby są aktywne zawodowo, mają stałą pracę, połowa z nich ma wyższe wykształcenie. Jest to grupa zróżnicowana pod względem dochodów.

Odmówiono przyjęcia łapówki w urzędzie WORD (przyspieszenie terminu egzaminu), w szkole i u lekarza

Przypatrując się wynikom osiągniętym w ankiecie, należy zauważyć, iż większość respondentów jest przekonana o znacznym zasięgu korupcji, jako formy patologii życia społecznego w Polsce, osobiste doświadczenia związane z dawaniem łapówek, wg danych podanych przez respondentów, ma o wiele mniej osób. W Polsce ma takie doświadczenia mniej więcej co czwarty - piąty Polak.

Jednakże osiągnięte dane świadczą, iż korupcja istnieje w naszym środowisku lokalnym, wiele osób miało z nią do czynienia.

7 Korupcja w instytucjach

W opinii Banku Światowego i Najwyższej Izby Kontroli zjawisko korupcji w Polsce występuje na wszystkich szczeblach władzy i w różnych instytucjach życia publicznego. Nie są od tego wolne również samorzady, które z racji mniejszej intensywności kontroli mają większe możliwości bezkarnego naruszania prawa. W opinii ekspertów korupcja na

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01

szczeblu lokalnym polega przede wszystkim na braniu łapówek. Łapówkarstwo oraz znaczenie nieformalnych powiązań w przyznawaniu kontraktów przez urzędników gminnych potwierdzają również dane z badań realizowanych przez Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, a także wyniki sondażu Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową przeprowadzonego wśród prywatnych przedsiębiorców. Doświadczenia związane z pracą urzędników na różnych szczeblach władzy oraz w różnego rodzaju instytucjach publicznych nieobce są nie tylko przedsiębiorcom, ale także zwykłym obywatelom, petentom tych urzędów³.

7.1 Wizyty w urzędach

Każdy z nas musi czasami udać się do jakiegoś urzędu, czy instytucji, w celu załatwienia swoich spraw. Także nasi respondenci.

Wszyscy badani, oprócz jednej osoby, stwierdzili, iż są zmuszeni do załatwiania spraw w urzędach. Nie robią to zbyt często, najwięcej osób zakreśliła odpowiedź – czasami (13 osób). Sprawy w urzędach załatwiają rzadziej osoby biernie, niż aktywne zawodowo. Nie uwidoczniły się inne znaczące zależności.

Tabela 27. Częstość załatwiania spraw w urzędzie a płeć

Częstość załatwiania spraw w urzędzie	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. nigdy	0	1	1
2. bardzo rzadko	6	3	9
3. rzadko	5	5	10
4. czasami	9	4	13
5. często	3	1	4
6. bardzo często	1	1	2
Ogółem	24	15	39

7.2 Ocena

³ Korupcja i łapownictwo w życiu publicznym, CBOS, Warszawa, lipiec 2000

pracy urzędników w Gminie

Poprosiliśmy badanych aby ocenili pracę urzędników w ich Gminie.

Wyniki, z podziałem na płeć, pokazuje poniższa tabela:

Tabela 28. Ocena pracy urzędników Gminy

	twierdzenie	kobieta	mężczyzna	Razem
1.	pracują rzetelnie, dokładnie i sumiennie wykonują swoje obowiązki	2	2	4
2.	są przekupni, wręczanie prezentu lub łapówki przyspiesza załatwienie sprawy	7	3	10
3.	znają się na swojej pracy, są kompetentni	2	0	2
4.	załatwiają sprawy przede wszystkim wtedy, gdy ma się znajomości i protekcję	12	8	20
5.	są życzliwi dla interesantów	2	1	3
6.	wymuszają łapówki, bez łapówki nie można załatwić żadnej sprawy w urzędzie	3	0	3
7.	pracują z zaangażowaniem, poświęcają dużo uwagi interesantom	1	0	1
8.	przewlekają załatwianie spraw, celowo je opóźniają	13	7	20
Razem		42	21	63

7.3 Osoby zajmujące wysokie stanowiska urzędnicze

7.3.1 Wykorz ystywanie funkcji, stanowiska

Ponad połowa przebadanych osób (23 osoby) stwierdziła, że zetknęła się z przypadkiem wykorzystania przez osoby zajmujące wysokie stanowiska urzędnicze ich funkcji, czy to osobiście, czy pośrednio.

10 osób stwierdziło (40% mężczyzn oraz 16% kobiet), iż o takich przypadkach mówiono w mediach. 7 osób spotkało się z tym osobiście (wszystkie te osoby to kobiety). 5 osób słyszało o tym od znajomych, rodziny czy przyjaciół. Osoby aktywne zawodowo, częściej spotykały się z taką sytuacją, niż osoby biernie zawodowo.

Tabela 29. Zetknięcie się przez ostatnie 5 lat z wykorzystaniem przez osoby mające wysokie stanowiska urzędnicze ich funkcji a płeć badanych

Zetknięcie się przez ostatnie 5 lat z wykorzystaniem przez osoby mające wysokie stanowiska urzędnicze ich funkcji	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. nie	11	7	18
2. tak słyszałem o takich przypadkach, mówiono o tym w mediach	4	6	10
3. tak słyszałem o tym od rodziny, znajomych, przyjaciół	3	2	5
4. tak zetknąłem się z tym osobiście	7	0	7
Ogółem	25	15	40

7.3.2 Branie łapówek

Zapytaliśmy też, czy słyszeli, lub spotkali się z braniem łapówek przez osoby mające wysokie stanowiska urzędnicze. 13 osób słyszało o takiej sytuacji, nikt nie zetknął się z nią osobiście. Większość tych osób słyszało o tym w mediach (8 osób).

Tabela 30. Zetknięcie się przez ostatnie 5 lat z braniem łapówek przez osoby pełniące wysokie stanowiska urzędnicze a płeć badanych

Zetknięcie się przez ostatnie 5 lat z braniem łapówek przez osoby pełniące wysokie stanowiska urzędnicze	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. nie	13	7	20
2. tak słyszałem o takich przypadkach, mówiono o tym w mediach	4	4	8
3. tak słyszałem o tym od rodziny, znajomych, przyjaciół	3	2	5
Ogółem	20	13	33

Zapytano badanych czego dotyczyły sytuacje związane z łapówkarstwem i korupcją, wśród urzędników wyższego szczebla.

Oto odpowiedzi:

- rozdawnictwo stanowisk – 1 osoba
- zatrudnienie, praca – 5 osób
- wybory – 2 osoby
- załatwienie sprawy – 1 osoba
- sprawy mieszkaniowe, lokalowe – 3 osoby
- sprawy dotyczące zdrowia – 1 osoba

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01

- przetargi – 1 osoba

7.4 *Urzednicy* *cy nizszego szczebla*

7.4.1 **Wykorzystywanie funkcji, stanowiska**

Podobne pytania, jak te, dotyczące urzedników zajmujacych wysokie stanowiska, zadalismy respondentom, pytajac o urzednikow nizszego szczebla.

Jeżeli chodzi o wykorzystywaniem pelnionych funkcji, to 24 osoby spotkalo sie lub slyszalo o tym, iz urzednicy nizszego szczebla wykorzystuja swoje stanowiska i funkcje jakie pelnia. Prawie polowa z nich stwierdzila (11 osob), iz slyszalo o tym w mediach, 9 slyszalo o tym od np rodziny, a 4 zetknely sie z tym procederem osobiście. Jeżeli chodzi o osobiste doświadczenia, to 3 z 4 osob, ktore zetknely sie osobiście z procederem wykorzystywania stanowisk urzedniczych nizszego szczebla, to osoby z wykształceniem srednim, mozna je zaszeregowac do osob o pogladach prawicowych.

Tabela 31. Zetknięcie się przez ostatnie 5 lat z wykorzystaniem pelnionych funkcji przez urzednikow nizszego szczebla a plec

Zetknięcie się przez ostatnie 5 lat z	plec		Ogolem
	kobieta	męzczyzna	
1. nie	10	5	15
2. tak slyszalem o takich przypadkach, mówiono o tym w mediach	6	5	11
3. tak slyszalem o tym od rodziny, znajomych, przyjaciół	5	4	9

Projekt finansowany ze srodkow Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujacych organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01

znajomych, przyjaciół			
4. tak zetknąłem się z tym osobiście	3	1	4
Ogółem	24	15	39

7.4.2 Branie łapówek

Natomiast 12 osób słyszało o braniu łapówek przez urzędników niższego szczebla. Sześć osób słyszało o tym z mediów, także 6 – słyszała o tym od rodziny, przyjaciół czy znajomych. Są to w większości osoby aktywne zawodowo, których źródłem dochodu jest praca (stała albo dorywcza).

Tabela 32. Zetknięcie się przez ostatnie 5 lat z braniem łapówek przez urzędników niższego szczebla a płeć

Zetknięcie się przez ostatnie 5 lat z braniem łapówek przez urzędników niższego szczebla	płeć		Ogółem
	kobieta	mężczyzna	
1. nie	15	5	20
2. tak słyszałem o takich przypadkach, mówiono o tym w mediach	3	3	6
3. tak słyszałem o tym od rodziny, znajomych, przyjaciół	3	3	6
Ogółem	21	11	32

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01

- Łapówkarstwo wśród urzędników niższego szczebla dotyczy:
- załatwiania spraw urzędowych
 - zdrowia
 - mieszkalnictwa
 - różnie
 - pracy

Jak widać z danych przedstawionych w tym rozdziale, korupcja wśród urzędników jest widoczna i odczuwalna dla wielu osób. Zważywszy na to, iż w badaniach uczestniczyły 43 osoby, to trudno sobie wyobrazić wyniki badań przeprowadzonych wśród ogółu społeczności lokalnej, na reprezentatywnej próbie badawczej. Daje to niewątpliwie nam obraz, pewne wskazówki, o postrzeganiu i opiniach na temat działania instytucji w regionie wałbrzyskim. Obraz, który musi ulec poprawie. Wg nas i prawdopodobnie wielu innych osób, konieczne są zdecydowane działania w kierunku likwidacji zjawiska korupcji, a także poprawy wizerunku różnych podmiotów i grup społecznych, oraz instytucji.

8 Analiza metodologiczna badań

8.1 *Charakterystyka warunków przeprowadzonych badań empirycznych*

Badania zostały przeprowadzone w czasie trwania projektu finansowanego ze środków UE w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01.

Badania realizowane były w siedzibie Biura Porad Obywatelskich w Wałbrzychu, a także w poszczególnych punktach doradczych. Trzeba zaznaczyć, iż mieszkańcy gmin wiejskich powiatu wałbrzyskiego niechętnie uczestniczyli w badaniach.

Uzyskano 43 ankiety. Wszyscy badani byli osobami pełnoletnimi, mieszkającymi w powiecie wałbrzyskim.

Początkowo założono, iż badania zostaną przeprowadzone metodą wywiadu kwestionariuszowego. Metoda badawcza została zmodyfikowana. Respondenci sami wypełniali ankiety, bez obecności osób trzecich, po radzie udzielonej w BPO lub też w trakcie porady, gdy doradca BPO pozostawiał swoich beneficjentów w pokoju

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

doradczym, a sam podejmował działania zmierzające do rozwiązania problemu z jakim zgłosił się beneficjent.

Ze względu na obszerność i czasochłonność badań, spotkałam się z wieloma odmowami.

Dla części respondentów badania okazały się trudne, zbyt długie, respondenci nie odpowiadali na część pytań.

Badania korupcji, ze względu na drażliwość tematu, są trudne do przeprowadzenia. Przypuszczamy, iż duża część badanych nie udzieliło pełnych odpowiedzi, lub zataili niektóre informacje.

8.2 Analiza narzędzia badawczego

Kwestionariusz składał się z 5 stron, zawierających 35 pytań, w tym 10 – to pytania tzw. „metryczkowe”.

Niektóre pytania okazały się skomplikowane dla ankietowanych, co w konsekwencji doprowadziło do tego, iż przedłużył się zakładany czas wypełniania tego narzędzia przez respondentów, ewentualnie wystąpiło wiele braków danych ,niektóre ankiety nie zostały wypełnione do końca.

Biorąc pod uwagę warunki w jakich zostały przeprowadzone badania, w przyszłości sugerowane byłoby rozbięcie podobnych badań na kilka krótszych, zajmujących się bardziej szczegółową tematyką.

Problematyczne dla respondentów, ze względu na liczbę możliwych odpowiedzi okazały się pytania: 2, 3 i 5.

Poza tym sugerowanym narzędziem badawczym dla tematu osobistych doświadczeń związanych z korupcją byłaby nie ankietą, lecz wywiad swobodny, lub też narracyjny. Być może taka forma pomogłaby uzyskać więcej interesujących informacji. Wymagałoby to wzmocnienia poczucia bezpieczeństwa badanych, gdyż jest to tematyka drażliwa. Dlatego też powinny być one przeprowadzone np. w miejscu zamieszkania osoby uczestniczącej w badaniach.

9 Podsumowanie

„Jak dowodzą badania międzynarodowe, jak i ogólnopolskie - Polska jest szczególnie dotknięta korupcją. Udowadniają to także niniejsze badania. Sporządzony i opublikowany przez Transparency International indeks percepcji korupcji (szeregujący kraje według stopnia postrzegania występowania tego zjawiska wśród funkcjonariuszy publicznych i polityków) pokazuje na przykład, że Polska (jest prawdopodobnie) najbardziej skorumpowanym członkiem poszerzonej Unii Europejskiej. Coraz częściej pojawiające się doniesienia prasowe na temat przejawów korupcji i nieuczciwego lobbingu wśród elit politycznych sprawiają, że wzrosła społeczna świadomość zakresu tego zjawiska i wiążących się z nim zagrożeń”⁴.

Także osoby biorące udział w badaniach, przedstawiciele lokalnej społeczności, są świadomi wielkości tego zjawiska. Dostrzegają korupcję w wielu aspektach życia społecznego, także w wymiarze lokalnym. Są przekonani, że korupcja jest istotnym problemem w naszym kraju, a nepotyzm i łapówkarstwo to wśród m.in. urzędników lokalnych zjawiska często występujące.

4

Korupcja, nepotyzm, nieuczciwy lobbing, CBOS, Warszawa, styczeń 2004

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

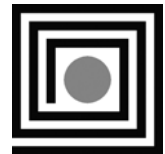
Choć wielu z nich częściej słyszało, niż spotkało się osobiście z tym zjawiskiem, to nie można bagatelizować tego problemu. Rozwiązań trzeba szukać także w lokalnych strukturach, w poprawie funkcjonowania lokalnych instytucji, w tworzeniu i respektowaniu przepisów prawnych, które stały by na straży praworządności w wymiarze lokalnym jak i ogólnopolskim.

10 Narzędzie badawcze

Biuro Porad Obywatelskich w Wałbrzychu

kwestionariusz wywiadu - korupcja

Metryczka:

M1. Proszę podać swoją płeć:

- kobieta mężczyzna

M2. Proszę podać swój wiek:

- <21 lat 51- 60 lat
 21- 30 lat 61- 75 lat
 31- 40 lat >75
 41- 50 lat

M3. Jakiego Pan/Pani posiada wykształcenie

- podstawowe i niższe średnie
 gimnazjalne niepełne wyższe
 zawodowe wyższe
 średnie techniczne

M4. Czy jest Pan/Pani aktywny zawodowo?

- Tak Nie

M5. Do której z grup Pan/Pani się zalicza:

- kadra kierownicza, inteligencja pracownicy umysłowi niższego szczebla

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

- pracownicy fizycznie - umysłowi
- robotnicy wykwalifikowani
- robotnicy niewykwalifikowani
- rolnicy
- pracujący na własny rachunek

M6. Jaki zawód Pan/Pani wykonuje?

M7. Z jakiego tytułu posiada Pan/Pani dochody?

- brak dochodu
- praca dorywcza
- praca stała
- praca rodziny
- pomoc znajomych
- stypendium
- renta
- renta rodzinna
- renta socjalna
- emerytura
- zasiłek dla bezrobotnych (inne świadczenie z PUP)
- alimenty lub zaliczka alimentacyjna
- pomoc społeczna
- działalność gospodarcza
- inne: jakie? :

M8. Jaki jest dochód na jedną osobę w Państwa gospodarstwie domowym?

- < 100 zł
- 100-300 zł
- 301-500 zł
- 501-700 zł
- 701-900 zł
- 901-1100 zł
- 1101-1300 zł
- 1301-1500 zł
- 1501 – 2000 zł
- 2001- 3000 zł
- > 3001 zł

M9. W jakim mieście/ wsi oraz w jakiej dzielnicy Pan/Pani mieszka?

miasto/wieś dzielnica:

M10. Na tej linii zaznaczono punktami różne poglądy polityczne, od lewicowych do prawicowych. Proszę wskazać, który z tych punktów najlepiej odpowiada Pana(i) poglądom politycznym.

Lewicowe

Prawicowe

X-----X-----X-----X-----X-----X-----X

01 02 03 04 05 06 07

Pytanie 1. Jak zdefiniowałby Pan/Pani zjawisko korupcji?

Pytanie 2. Proszę podać, jakie wg Pana/Pani są najczęstsze przyczyny korupcji w Polsce? Proszę podać maksymalnie 3 przyczyny:

- Niesprawny system prawny
- Brak jasnych przepisów i praw, które regulowałyby działania na styku gospodarki i polityki (zwłaszcza dotyczące udzielania kredytów, zwolnień podatkowych, celnych, przetargów, prywatyzacji)
- Źle działająca, niesprawna administracja
- Motywy działania i moralność obywateli
- Poczucie przymusu
- Tańsze załatwienie sprawy
- Szybsze załatwienie sprawy
- Chęć ratowania zdrowia, życia
- Chęć uniknięcia kary, mandatu
- Chęć dorobienia się, wzbogacenia
- Brak zasad moralnych, nieuczciwość ludzi
- Przyzwyczajenie do łapownictwa z czasów poprzedniego ustroju
- Przekonanie, że korupcja występuje we wszystkich społeczeństwach i w każdym

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01

czasach

- Chęć okazania wdzięczności
- Podnoszenie efektywności własnych działań
- Większa rzetelność i dokładność urzędników w załatwianiu spraw
- Kultura polityczna
- Brak kodeksów zawodowych, wskazujących właściwe zachowania i określających zakres działalności poszczególnych grup zawodowych
- Nieprzestrzeganie istniejących kodeksów zawodowych
- Gospodarka państwa
- Niedostatek niektórych towarów i usług
- inne: jakie?

Pytanie 3. Jak Pan/Pani uważa, jakie są 3 najważniejsze „korzyści” z dawania łapówek:

- możliwość, czasami jedyna, załatwienia spraw trudnych, beznadziejnych, których załatwienie badani uznają za życiową konieczność
- gwarancja lepszego, bardziej rzetelnego wykonania obowiązków, przez biorącego łapówkę
- przyspieszenie toku spraw, oszczędność czasu
- korzyści materialne, obustronne, zarówno dla biorącego, jak i dającego, ponieważ załatwienie spraw dzięki łapówce jest tańsze
- ratowanie życia, zdrowia
- dowartościowanie osób biorących, przekazania wyrazów wdzięczności, uznania za pracę
- wymuszenie na władzy właściwych rozwiązań, m.in. lepsze ustawodawstwo,
- dofinansowanie policji
- inne: jakie?

Pytanie 4. Proszę podać z jakimi z poniższymi stwierdzeniami Pan/Pani się zgadza, a z jakimi się nie zgadza (zaznaczyć właściwe pole krzyżykiem):

	zgadzam się	nie zgadzam się
1. łapówka w każdej dziedzinie życia, zawsze i wszędzie jest niemoralna		
2. obecna sytuacja zmusza do dawania łapówek		
3. dawanie łapówek w pewnych sytuacjach jest usprawiedliwione		
4. za łapówki powinny być wymierzane bardzo wysokie kary więzienia		
5. wszystkim winni są dający łapówki, a nie biorący		
6. łapówki są dodatkiem do niskich pensji		
7. nawet gdyby zmuszała mnie do tego sytuacja, nie dam łapówki		
8. na potępienie zasługują zarówno ci, którzy biorą łapówki, jak również ci, którzy je dają		
9. na potępienie zasługują tylko łapówki pieniężne		

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

10. prezent od kogoś za przysługę jest tylko dowodem jego szacunku i życzliwości		
--	--	--

Pytanie 5. Proszę podać dziedziny życia społecznego, gdzie wg. Pana/Pani najczęściej występuje korupcja. Proszę podać maksymalnie 3 takie dziedziny:

☐ w urzędach gminnych	☐ w policji
☐ w urzędach powiatowych	☐ w służbie zdrowia
☐ w urzędach wojewódzkich	☐ w szkolnictwie i nauce
☐ w urzędach centralnych i ministerstwach	☐ w firmach państwowych
☐ wśród posłów i senatorów	☐ w firmach prywatnych
☐ wśród radnych gminnych	☐ w bankach
☐ wśród radnych powiatowych	☐ w sądach
☐ wśród innych polityków	☐ w prokuraturze
☐ wśród działaczy związkowych	☐ inne: Jakież?:

Pytanie 6. Czy zna Pan/Pani osobiście osoby które biorą łapówki?

- tak nie (pyt.9)

Pytanie 7. Ile zna Pan/Pani takich osób?

.....

Pytanie 8. Jaką funkcję/ zawód pełni/ pełnią te osoby?

.....

Pytanie 9. Czy w ciągu ostatnich 5 lat próbowano wręczyć Panu/Pani łapówkę?

- tak nie (pyt.11)

Pytanie 10. W jakim celu/ w jakiej sytuacji/ w jakim miejscu chciano Panu/Pani wręczyć łapówkę?

.....

.....

Pytanie 11. Czy w przeciągu ostatnich 5 lat zdarzyło się Panu/Pani wręczyć łapówkę?

- tak nie (pyt.14)

Pytanie 12. Ile razy był Pan/Pani zmuszony/a wręczyć łapówkę?

.....

Pytanie 13. W jakiej sytuacji był Pan/Pani zmuszony/a wręczyć łapówkę?

.....

.....

Pytanie 14. Czy próbował Pan/Pani z własnej inicjatywy wręczyć komuś łapówkę?

- tak nie

Pytanie 15. W jakim to było miejscu/ sytuacji/ instytucji?

.....

.....

.....

Pytanie 16. **Czy spotkał/a się Pan/Pani z sytuacją odmowy przyjęcia łąpówki, od Pana/Pani, czy też innej osoby z Pana/Pani bliskiej rodziny?**

- tak nie (pyt.18)

Pytanie 17. **W jakiej sytuacji odmówiono przyjęcia łąpówki:**

.....
.....
.....
.....

Pytanie 18. **Czy w ciągu ostatnich 5 lat zetknął(a) się Pan(i) z przypadkami wykorzystywania przez osoby pełniące wysokie stanowiska urzędnicze (np radni miasta, gminy) ich funkcji, takimi jak popieranie swoich rodzin i znajomych?**

- nie
 tak słyszałem/łam o takich przypadkach, mówiło się o tym w mediach
 tak słyszałem/łam to tym od rodziny, znajomych, przyjaciół
 tak zetknąłem/łam się z tym osobiście

Pytanie 19. **Czy zetknął/ła się Pan/i w ciągu ostatnich 5 lat z przypadkami brania łąpówek przez osoby pełniące wysokie stanowiska urzędnicze (np radni miasta, gminy)?**

- nie
 tak słyszałem/łam o takich przypadkach, mówiło się o tym w mediach
 tak słyszałem/łam to tym od rodziny, znajomych, przyjaciół
 tak zetknąłem/łam się z tym osobiście

Pytanie 20. **Czego dotyczyły te sytuacje?**

.....
.....
.....

Pytanie 21. **Czy w ciągu ostatnich 5 lat zetknął(a) się Pan(i) z przypadkami wykorzystywania przez urzędników niższego szczebla ich funkcji, takimi jak popieranie swoich rodzin i znajomych?**

- nie
 tak słyszałem/łam o takich przypadkach, mówiło się o tym w mediach
 tak słyszałem/łam to tym od rodziny, znajomych, przyjaciół
 tak zetknąłem/łam się z tym osobiście

Pytanie 22. **Czy zetknął/ła się Pan/i w ciągu ostatnich 5 lat z przypadkami brania łąpówek przez urzędników niższego szczebla?**

- nie
 tak słyszałem/łam o takich przypadkach, mówiło się o tym w mediach
 tak słyszałem/łam to tym od rodziny, znajomych, przyjaciół
 tak zetknąłem/łam się z tym osobiście

Pytanie 23. **Jeżeli tak czego dotyczyły te sytuacje?**

.....
.....
.....
.....

Pytanie 24. Jak Pan(i) ocenia pracę większości urzędników w Gminie?

Czy urzędnicy gminni na ogół:

- pracują rzetelnie, dokładnie i sumiennie wykonują swoje obowiązki
- są przekupni, wręczanie prezentu lub łapówki przyspiesza załatwienie spraw
- znają się na swojej pracy, są kompetentni
- załatwiają sprawy przede wszystkim wtedy, gdy ma się znajomości i protekcję
- są życzliwi dla interesantów
- wymuszają łapówki, bez łapówki nie można załatwić żadnej sprawy w urzędzie
- pracują z zaangażowaniem, poświęcają dużo uwagi interesantom
- przewlekają załatwienie spraw, celowo je opóźniają

Pytanie 25. Jak często załatwia Pan/Pani sprawy w urzędach na terenie Pańskiego Powiatu?

- nigdy
- bardzo rzadko
- rzadko
- czasami
- często
- bardzo często

Dziękuję za udział w badaniach

**11 Spis
tabel**

Tabela1. Płeć badanych	9
Tabela2. Przedział wiekowy a płeć	9
Tabela3. Poziom wykształcenia a płeć	10
Tabela4. Miejsce zamieszkania a płeć badanych.....	10
Tabela5. Dzielnica zamieszkania a płeć	11
Tabela6. Aktywność zawodowa	11
Tabela7. Przynależność do danej grupy zawodowej a płeć badanych.....	12
Tabela8. Wykonywany zawód a płeć badanych	12
Tabela9. Źródło dochodów a płeć badanych	13
Tabela10. Źródło dochodów a aktywność zawodowa badanych.....	14
Tabela11. Dochód na 1 osobę w gospodarstwie domowym a płeć badanych	15

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01

Tabela12. Poglądy polityczne badanych a płęć.....	16
Tabela13. Zależność stwierdzenia, iż łapówka jest niemoralna a płęć badanych	20
Tabela14. Stwierdzenie, iż obecna sytuacja zmusza do dawania łapówek a płęć badanych	21
Tabela15. Stwierdzenie, iż obecna sytuacja zmusza do dawania łapówek a źródło dochodu badanych	21
Tabela16. Stwierdzenie dawanie łapówek w pewnych sytuacjach jest usprawiedliwione a płęć badanych	22
Tabela17. Stwierdzenie, iż za łapówki powinny być wymierzane bardzo wysokie kary więzienia a płęć badanych.....	23
Tabela18. Stwierdzenie, iż wszystkiemu winni są dający łapówki, nie biorący a płęć badanych	23
Tabela19. Stwierdzenie, iż łapówki są dodatkiem do niskich pensji a płęć	24
Tabela20. Stwierdzenie, iż nawet gdyby zmuszała mnie do tego sytuacja, nie dam łapówki a płęć	24
Tabela21. Stwierdzenie, iż na potępienie zasługują zarówno ci, którzy biorą łapówki jak również ci co je dają a płęć badanych	25
Tabela22. Stwierdzenie, iż na potępienie zasługują tylko łapówki pieniężne a płęć	25
Tabela23. Stwierdzenie, iż prezent od kogoś za przysługę jest tylko dowodem jego szacunku i życzliwości a poglądy polityczne	26
Tabela24. Czy zna Pan/Pani osobiście osoby, które biorą łapówki a płęć	28
Tabela25. Wręczenie przez badanego łapówki w ciągu ostatnich 5 lat a płęć	29
Tabela26. Ilość razy wręczenia łapówki a płęć.....	29
Tabela27. Częstość załatwiania spraw w urzędzie a płęć	31
Tabela28. Ocena pracy urzędników Gminy	32
Tabela29. Zetknięcie się przez ostatnie 5 lat z wykorzystaniem przez osoby mające wysokie stanowiska urzędnicze ich funkcji a płęć badanych	33

Tabela30. Zetknięcie się przez ostatnie 5 lat z braniem łapówek przez osoby pełniące wysokie stanowiska urzędnicze a płeć badanych.....	34
Tabela31. Zetknięcie się przez ostatnie 5 lat z wykorzystaniem pełnionych funkcji przez urzędników niższego szczebla a płeć.....	35
Tabela32. Zetknięcie się przez ostatnie 5 lat z braniem łapówek przez urzędników niższego szczebla a płeć.....	36

12 Literatura

OBOP

- Zmiany w potocznym obrazie korupcji, Warszawa, wrzesień 2003
- Uprzywilejowani i dyskryminowani w opinii publicznej, Warszawa, wrzesień 1995
- Potoczny obraz korupcji, Warszawa, styczeń 2003
- Opinie na temat korupcji, Warszawa, kwiecień 1993 itp.

CBOS

- Korupcja i łapownictwo w życiu publicznym, Warszawa lipiec 2000

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01

- Korupcja, nepotyzm, nieuczciwy lobbying, Warszawa, styczeń 2004
- Korupcja w życiu publicznym, Warszawa, listopad 1999
- Opinie o łapówkach, Warszawa, wrzesień 1999
- Polacy o lobbingu, korupcji i kupowaniu ustaw, Warszawa. luty 2003 itp

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Środki Przejściowe 2005 „Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie rzecznictwa oraz działań monitorujących organizacji pozarządowych” PL 2005/017-488.01.01.01